

**R. P. Martini De Esparza Artieda, Navarri, Theologi Societ.
lesv, Cvrsvs Theologicvs**

iln decem Libros, & duos Tomos distributus, Ivxta Methodvm, Qva In
Scholis Societatis Iesv communiter traditur annis quaternis

Continens Secvndam Secvndæ, & Tertiam Partem D. Thomæ

Esparza Arteida, Martin de
Lugduni, 1666

XXVII. Vtrum spes sit passio mouens ad præsentiam delectabilis ardui?

[urn:nbn:de:hbz:466:1-94839](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-94839)

attinet, lætitia, & delectatio est affectus ex suo conceptu maior, ac fortior, quam tristitia, vt dictum est supra, ideoque repentino impetu potest obruere magis, atque interimere potius, quam tristitia. Verum quia tristitia est naturæ totaliter nocentioris, temporis decursu prosterntur magis, quam lætitia, ideoque moriuntur comparabiliter plures ex dissolutione temperamentis naturalis inducta deterius, licet licentius, per tristitiam, quam ex ea, cuius causa est delectatio.

QVÆSTIO XXVII.

Vtrum spes sit passio mouens ad præsentiam delectabilis ardui?

Videtur non esse. 1. Quia passio est actus appetitus, vt dictum est supra. Spes autem est actus potentie cognoscitiuæ. Quia spes constituitur per expectationem, vt apparet ex illo Apostoli ad Roman. 8. 25. *Si, quod non videmus, speramus, per patientiam expectamus.* Expectatio autem est propria virtutis cognoscitiuæ. Quæ videlicet sola expectat, & inspicit, quæ apparent à longè. Confirmatur, quia spes confunditur sæpè cum fiducia, tum in sacris, tum in profanis scripturis, tanquam idem cum ipsa. Fiducia autem eadem ratione est actus cognoscendi, quæ & fides. Confirmatur rursum; quia certitudo attribuitur spei perinde, ac fidei. Vnde illud Apostoli 2. ad Timoth. 1. 12. *Scio cui credidi, & certus sum, quia potens est depositum meum seruare;* nonnulli accipiunt de spe, alij de fide. Ergo spes non est passio.

2. Passio est affectus dependens, non ab actu intellectus, sed à sensu, vt dictum est supra in communi. Spes autem dirigitur sola cognitione intellectuali. Primum quia spes fertur ad futurum, vt futurum. Futurum autem non cadit sub sensum, vt pote mobilem per solam præsentiam obiecti agentis, & cooperantis per se ipsum immediatè. Deinde obiectum spei dicitur bonum possibile sicut bonum impossibile dicitur obiectum desperationis. Possibile autem, & impossibile sunt speciales quædam differentie veri, & falsi, ideoque sunt solum in mente, vt tradit Philosophus lib. 6. metaph. text. 8. quatenus discretio veri, & falsi per solum intellectum fieri potest, & non etiam per sensum. Postremò, quia obiectum spei est compositum ex bono, & malo, vt pote continens in se rationem bonitatis coniunctam cum aliqua ratione malitiæ nempe difficultatis, seu arduitatis adipiscendi. Sensus autem non est compositiuus, sed solus intellectus. Ergo spes non est passio.

3. Passiones sunt affectus communes homini cum brutis. Spes autem non est communis brutis, sed propria solius hominis, & Angelorum. Quia animalia, mouentur visis, vt tradit August. lib. 9. super Gen. cap. 14. Spes autem est de non visis, vt patet ex illo ad Rom. 8. 24. *Nam quod videt quis, quid sperat?* Ergo spes est affectus passionis superioris.

4. Spes non distinguitur à concupiscentia, & desiderio, præterquam quoad circumstantiam, & denominationem purè accidentalem, ac materialem. Affectus enim distinguuntur per distinctionem solam suorum obiectorum, & ad modum eorum. Obiecta autem spei, & concupiscentiæ, seu desiderij differunt inter se purè accidentaliter, & materialiter, totaque vis actiua, ac motiua est in vtroque prorsus eadem: quia obiectum spei solam superaddit

obiecto concupiscentiæ, & desiderij rationem possibilitatis, & arduitatis: quarum neutra habet vim mouendi appetitum, eidemque cooperandi, sed sola ratio bonitatis futuræ, quæ est communis concupiscentiæ, ac desiderio. Ergo spes non est passio specialis distincta à concupiscentia. Confirmatur, quia bonum paruum, & magnum non diuersificant speciem actus. Ergo multò minùs variare illam possunt bonum facile, seu præscindens à difficultate, & quod est arduum; idemque dicitur de ratione possibilis, & impossibilis, seu præscindentis ab impossibilitate, & possibilitate adipiscendi.

5. Non ponitur specialis passio amoris circa bonum arduum, quatenus præscindens à præsentia, & absentia. Ergo neque circa bonum arduum quatenus futurum poni debet specialis passio contradistincta à passione concupiscentiæ. Patet consequentia, quia affectus concupiscentiæ fertur ad bonum futurum, eodem prorsus modo, quo fertur affectus amoris ad bonum, vt præscindens à præsentia, præterito, & futuro.

Respondetur. Vbi est specialis ratio boni appetibilis per se, ibi est specialis actus appetitus. Datur autem specialis ratio boni futuri appetibilis per se, contradistincta à bono futuro, quod est proprium concupiscentiæ. Quia concupiscentia fertur ad bonum futurum secundum se, præscindendo à facilitate, & difficultate: possibilitate, & impossibilitate. Manifestum porro est, rationem boni exercere specialem vim mouendi, quatenus cooperatur appetitui ad superandam difficultatem, quæ inest bono appetibili propter arduitatem ipsi specialiter conuenientem, mouetque eundem appetitum ad pugnandum cum eadem arduitate, & difficultate. Motus igitur appetitus ad bonum futurum, cuius consequutio est difficilis, & ardua, proptereaque repræsentatur, quatenus difficile, ac arduum est, specialis affectus, dissidetque specie, tum à concupiscentia, & desiderio, tum à reliquis affectibus hucusque expositis, ac exponendis deinceps. Bonum porro arduum & difficile, & tamen possibile, quod obtineatur, cadit sub sensum, quatenus tale est, non minùs quàm bonum facile, seu quatenus præscindens à facilitate, & difficultate. Quod patet primum ab experientia. Quia bruta cernuntur prosequi delectabile sibi propositum aliquando absque vlla hæsitacione, ac trepidacione, aliquando hæsitando, ac trepidando, ideoque interposita mora, & cum in digentia particularis incitamenti; antequam aggrediantur opus persequendi, ac consequendi delectabile nondum habitum. Quæ differentia esset impossibilis, nisi caderet sub sensum differentia boni possibilis ardui. Contingit deinde arduitatem delectabilis, quod secundum se cadit sub sensum, constitui per aliquid sensibile, vt cum comestibile redditur difficile per comminationem sensibili mali imminentis auersus comedentem, & sic de similibus. Patet igitur dari in appetitu sensitiuo affectum specialem circa delectabile arduum, intendens præsentiam, ac possessionem eius. Quilibet autem specialis affectus appetitus sensitui est passio specialis. Datur igitur specialis passio circa eiusmodi obiectum, eaque ab omnibus vocatur spes.

Ad 1. Omnis, & quælibet ratio bonitatis terminans sensum, terminat etiam appetitum sensitiuum. Quia vnaquæque potentia appetitiua est subordinata suæ potentie cognoscitiuæ cum adæquacione ad ipsam, quatenus est perceptiua boni, & mali. Repugnat igitur, vt detur in sensu specialis apprehensio boni ardui, quæ dicatur spes, quin detur in appetitu sensitiuo specialis affectus illi

correspondens. Huic autem affectui attribuitur formaliter, & cum proprietate nomen spei, iuxta communem loquendi modum, nec est vllum aliud nomen illi appropriatum. Sed propter connexionem mutuum cuiusque affectus cum cognitione, qua dirigitur, attribuuntur nonnunquam affectui, quæ sunt propria cognitionis; atque è conuerso: in sensu videlicet causali, quando, quæ sunt propria affectus, transferuntur ad cognitionem, & in sensu assimilatiuo, ac imitatiuo, quando è conuerso transferuntur ad affectum, quæ sunt propria cognitionis. In hunc igitur modum affectus spei quandoque dicitur expectatio, & fiducia, eidemque attribuitur certitudo, translati ad effectum, quæ sunt propria causæ notioris, quam sit idem effectus. Nempe actus sentiendi innotescit sentienti per seipsum, appetitio verò per solum actum potentia sensitua. Notius autem est, quod per se, quam quod per aliud innotescit.

Art. 1. Ad 2. Manifestatum iam est, specialem affectum, qui dicitur spes, concipi posse dependentem à sensu. Ad primam rationem in contrarium ex conceptu futuri respondet D. Thomas quæst. 40. art. 3. affectum spei concipi à brutis ex instinctu naturæ; atque dependentem à sola cognitione intellectuali auctoris naturæ, ac proinde admittit affectum spei, quatenus fertur ad futurum, & est in appetitu sensitui, non esse appetitionem animalem, sed purè naturalem, nempe directam eatenus cognitione propria, non ipsius appetentis, sed auctoris naturæ. Verùm mihi placet magis distinctio, quam exponit ibi diligenter Caietanus inter futurum, & id quod erit. Nempe futurum, vt clariùs idem exprimitur, dicitur dupliciter. Primum per solam denominationem à causâ præsentis disposita iam ad existentiam effectus pro tempore sequenti. Secundò per denominationem ab euentu ipso, qui accidit in tempore sequenti. Quæ duo sunt realiter inter se distincta, atque separabilia inuicem. Fieri namque potest, vt præexistente causâ disposita, & quantum est ex se, vltimò determinata ad existentiam effectus pro tempore sequenti; Suspendatur nihilominus effectus pro eodem tempore, propter impedimentum causæ, seu naturaliter, seu miraculose superueniens; & consequenter vt data futuritione per denominationem à causâ præsentis, desit nihilominus futuritio per denominationem ab euentu, seu à reali existentia effectus secundum se pro tempore sequenti.

Art. 2. Conceditur itaque futurum, quatenus futurum formaliter per denominationem ab euentu, quæ est futuritio totaliter absens, nullamque habens rationem præsentis, non cadere sub sensum, quatenus sensus non poterit primo moueri, seu moueri ad primam perceptionem cuiusquam obiecti, nisi per aliquid præsens. Negatur tamen futurum, quatenus tale per denominationem à causâ præsentis, seu quatenus futurum futuritione realiter indistincta à præsentis causæ dispositione, ac determinatione ad illud, non cadere sub sensum, quando causa ipsa, atque talis dispositio eius est sensibilis per se, vt est sæpè, & apparet ex dictis in responsione ad quæstionem. Huiusmodi autem perceptio futuri sufficit ad affectum spei proprium appetitus sensitui, vt indidem apparet.

Art. 3. Circa secundam rationem ex conceptu possibilis, & impossibilis instituit D. Thomas ibidem ad 2. ex Philosoph. lib. 5. metaph. textu 17. similem distinctionem possibilis per denominationem ab existentia præsentis causæ potentis producere, & possibilis per solam habitudinem, seu consonantiam, ac congruentiam subiecti ad prædica-

tum. Quæ distinctio est eiusdem prorsus rationis cum præmissa distinctione futuri; vt mirum planè sit, Angelicum Doctorem approbasse posteriorem istam distinctionem, eique acquiescisse, vt inde satisfaceret difficultati delumptæ ex hoc capite, & tamen omisisse distinctionem priorem, nec similiter defendisse motum animalem ad futurum, sicut ad possibile. Dicatur igitur de possibili, sicut dictum est de futuro, nempe appetitum sensituum ferri ad bonum possibile possibilitate sibi conueniente per denominationem à præsentis existentia causæ per se sensibilis, atque realiter indistincta ab eadem; tamen ferri non possit ad possibilitatem constitutam per solam habitudinem, & consonantiam mutuum subiecti, & prædicati, quæ est purè intellectualis. Iam quod vltimo loco additur in obiectione de compositione obiecti spei ex bono, & malo, nullam habet difficultatem. Quia licet sensus non sit compositius plurium per formalem comparisonem vnus cum alio, quæ est propria intellectus, est tamen perceptius compositorum, seu constantium ex pluribus partibus constituentibus vnum quoddam, ipsarumque partium, quatenus coalescunt in vnum. Talis autem est compositio obiecti spei.

Ad 3. Spes est de non visis in seipsis, seu de his, quæ non apparent immediatè secundum se; atque hoc est, quod intendit Paulus in illis verbis. Quia visio dicitur propriè de re, quæ subicitur inspectioni videntis immediatè per seipsum. At non est de conceptu spei, vt eius obiectum, non appareat, nec videatur in sua causa. Imò necesse est, vt quod speratur futurum præcognoscatur, vt præcontentum in virtute causæ præsentis, & cognitæ vt talis. Quia alioquin posset spes ferri ad bonum nondum apparens possibile. Quod repugnat. Bruta autem cognoscunt, ac vident causas per se sensibiles, in quibus continentur effectus nondum existentes, vt nuper expositum est. Quod igitur animalia moueantur visis, vt dicit Augustinus, nec nisi visis moueri possint, non tollit, quominus ferri possint per spem ad ea bona futura, quorum possibilitas, & futuritio est indistincta ab existentia præsentis causarum per se sensibilium, quas vident, vel alio quouis sensu, quod perinde est, immediatè percipiunt.

Ad 4. Ad distinctionem realem specificam affectum sufficit distinctio formalis penes rationem obiectiuam, quæ mouet appetitum, quatenus eum mouet. Ratio autem motiua est longè diuersa formaliter respectu spei, & desiderij, tamen utrique obicitur bonitas realiter eadem. Quia desiderium, & concupiscentiam inducit ratio bonitatis absens secundum se, absque pugna, & victoria aduersus difficultatem, ac arduum. At ad sperandum mouet bonitas non secundum se, sed vt comparata cum arduitate consequutionis, & quatenus præponderat malo difficultatis, ac arduitatis, & quatenus proinde est digna, vt illi præemineat in affectu, vtque per affectum eidem præferatur. Patet autem bonitatem secundum se differre respectu appetitus, non accidentaliter, & materialiter tantum, sed formaliter sub conceptu mouentis, à bonitate pugnaci, & quatenus expugnativa, & superatiua difficultatis retardantis à prosecutione ipsius boni; vt exponetur distinctius in quæstione sequenti. Hinc interim patet ad confirmationem: quia paruum, & magnum tunc solum sunt insufficientia ad diuersitatem specificam, quando vtrumque est eiusdem rationis, vt in albedine, aut calore intenso, & remisso. Apparuit autem bonitatem obiecti, prout mouet ad desiderium, &

& prout mouet ad spem, non esse eiusmodi, sed intercedere maximam diuersitatem formalem in ratione motiua, qua motiua formaliter est.

Ad 5. Eadem ratione, qua negatur specialis passio delectationis circa bonum arduum, negatur itidem specialis passio amoris. Negatur autem specialis passio delectationis circa bonum arduum, quia delectatio versatur circa bonum præsens. Nullum autem bonum, ex quo est iam habitum, ac præsens, est amplius arduum. Cum ergo amor versetur circa bonum, vt præcendens à præsentia, & absentia, necesse est vt simul feratur ad illud, cum præcisione ab arduitate, & facilitate. Nempe bonum dicitur facile, vel difficile, & arduum relatiue solum ad actionem, & executionem, qua ipsum obtinetur. Actionem autem executionem boni sola vrget concupiscentia, & desiderium, spes, & audacia; cum delectatio præsupponat illam iam positam à parte rei, amor vero præcendat ab eiusdem positione, & non positione, quantum est ex se præcisè.

Q V Æ S T I O XXVIII.

Vtrum causa spei sit delectabile absens, difficulter consequibile, cognitum vt tale?

Videtur non esse. 1. Quia absentia boni non est causatiua vllius effectus, aut totaliter, aut etiam partialiter, cum sit pura priuatio, & nihil. Ergo ratio absentis non debet apponi, & includi in conceptu causæ, aut spei, aut cuiusquam alterius effectus.

2. Eadem ratione difficultas consequutionis debet excludi à conceptu causæ, imo & maiori ratione: quia difficultas consequutionis, vsque adeo non est causa vel etiam partialis, mouens appetitum ad prosequutionem boni, quod est difficile, vt potius retardet appetitum, solumque valeat, quantum est de se, ad impediendam prosequutionem boni.

3. Eò facilius, ac firmitus sperat quisque bona sua, dum absunt, quo eorum consequutio est faciliior. Quod apparet clarius ex comparatione oppositi. Quia quæ sunt difficillima, difficultate accedente proximè ad totalem impossibilitatem, quæque eidem impossibilitati est valde affinis, vix sperantur, euaditque inde spes admodum exilis, ac remissa. Quando autem absunt totaliter ex parte causæ, & circumstantiæ, quarum augmentum minuit effectum, & quarum diminutio auget eundem, & conuerso, effectus sequitur melius, ac perfectius, nec fieri potest, vt propter defectum alicuius eiusmodi circumstantiæ effectus reddatur impossibilis. Ergo difficultas, & arduitas non est conditio essentialiter requisita ex parte causæ, & motiui spei.

4. Iuuenes sunt bonæ spei, vt dicit Philosophus lib. 2. Rhet. cap. 12. idemque dicit de ebriis lib. 3. Ethic. cap. 8. Vtique autem habent exiguam cognitionem difficultatum, quæ intercedunt in prosequutione, & executione bonorum ex se difficilem; iuuenes quidem ob inexperientiam; ebrii verò ob inaduertentiam, & offuscationem rationis. Non igitur est de conceptu boni difficulter consequibilis, vt sit cognitum, quatenus tale.

5. Experientia sæpius repetita operationis facilis feliciter executioni mandatæ, & consuetudo, ac habitus exequendi inde proueniens, iuuat

R. P. Sparza Curs. Theol. Tom. I.

multum ad sperandum, & auget firmitatem spei, atque constantiam, vt apparet ex Philosopho dicente in eodem illo cap. 8. quod *aliqui sunt bonæ spei propter multos, & multos vicisse*; idest propter experientiam, & consuetudinem vincendi. Experientia autem, & consuetudo boni exitus tollit difficultatem operis: Cuius enim est facile id aggre, & ad finem perducere, cui prospere assueuit. Ergo difficultas non est de conceptu obiecti mouentis ad sperandum, quodque est causa spei.

Art. 1. Responderetur, Spes est affectus quasi compositus ex concupiscentia, seu desiderio, atque ex opposita abominatione, & æquiualeat simultati vtriusque; præualeat tamen in eius conceptu adæquato ratio concupiscentiæ, seu desiderij. Quia spes fertur ad bonum absens, atque per hoc conuenit cum concupiscentia, & desiderio. Conuenit verò similiter cum abominatione, seu fuga, quatenus fertur ad bonum sub ratione difficilis, & ardui. Quia difficultas, & arduitas in bono est mala, sicut facilitas est bona, & expetibilis. Vnde sperans simul, ac indiuisim ex vna parte afficitur ad bonum speratum, & tendit ad coniunctionem cum illo, atque ad eius præsentiam, & possessionem; ex alia vero parte auertitur ab ipsius boni arduitate, & difficultate, eamque intendit superare, atque funditus euertere per præsentiam boni, ad quam tendit, siquidem inducta præsentia boni, eo ipso cessat, excluditurque tota eius difficultas, ac arduitas. Præualeat vero ratio concupiscentiæ, seu desiderij. Quia ob affectum, & adhesionem ad bonum contemnitur ratio mali, quod illi adiacet, atque intenditur eius victoria, & extirpatio, non per fugam puram malitiæ constitutæ per difficultatem, & arduitatem, quod esset proprium puræ abominationis, ac fugæ, sed per congressum cum difficultate, & arduitate, seu cum malitia constitutæ per illam.

Art. 2. Itaque spes conuenit concupiscentiæ, & desiderio quatenus tendit ad bonum absens, atque indidem differt ab amore, & multo magis à gaudio, & delectatione. Conuenit verò cum abominatione, & fuga contraria concupiscentiæ, quatenus tendit ad aliquid difficile, & arduum, quod quatenus tale habet rationem mali, atque indidem differt ab eadem concupiscentia, seu desiderio, quatenus hic affectus præcendit ab hac particulari circumstantia malitiæ. Conuenit denique cum desperatione, quatenus vtraque versatur circa bonum difficile. Sed differt ab eadem, quatenus in spe præualeat ratio concupiscentiæ identificata cum ipsa, & consequenter præualeat respectu eius ratio bonitatis, quæ consideratur ex parte obiecti, in desperatione verò præualeat ratio abominationis, & fugæ identificata similiter cum ipsa, & consequenter præualeat respectu eius ratio difficultatis, & malitiæ, quæ obicitur, vt afficiens bonum intentum. Dictum est autem supra, causam concupiscentiæ esse delectabile absens, & causam abominationis esse pariter malum absens, ac imminens. Dicendum igitur consequenter est causam spei esse delectabile absens, prout coniunctum cum hac particulari ratione mali, quæ consistit in difficultate consequutionis, seu in eo, quod idem bonum sit difficulter consequibile. Ex quo proinde imminet malum congregandi cum difficultate, eamque superandi, siquidem intendatur efficaciter ipsum bonum.

Art. 3. Superadditur postremo ratio cogniti, quæ quidem est communis omnibus passionibus, vt præmonitum est sæpè, sed indiget peculiari expositione in re præsentia, propter conflictum prædictum